

Vlaams
Parlement

ingediend op **726** (2015-2016) – Nr. 1
11 april 2016 (2015-2016)

Verslag van de gedachtewisselingen

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn
uitgebracht door Johan Danen en Valerie Taeldeman

over het Renovatiepact

en over de conceptnota
Energiearmoedeprogramma

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn:

Voorzitter: Tinne Rombouts.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Bart Nevens, Axel Ronse, Ludo Van Campenhout, Wilfried Vandaele;
Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens, Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
Gweny De Vroe, Lydia Peeters;
Rob Beenders, Bruno Tobback;
Hermes Sanctorum-Vandevoorde.

Plaatsvervangers:

Jelle Engelbosch, Sofie Joosen, Jos Lantmeeters, Jan Peumans, Grete Remen, Sabine Vermeulen;
Sonja Claes, Jos De Meyer, Bart Dochy, Katrien Partyka;
Mathias De Clercq, Willem-Frederik Schiltz;
Els Robeyns;
Johan Danen.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin.

INHOUD

I.	Renovatiepact – Toelichting door Luc Peeters, administrateur-generaal VEA...	4
1.	Inleiding	4
2.	Proces in fase 1	4
3.	Proces in fase 2	5
II.	Energiearmoedeprogramma – Toelichting door de minister	7
III.	Vragen en opmerkingen van de leden.....	10
1.	Tussenkost van Rob Beenders.....	10
2.	Tussenkost van Valerie Taeldeman	11
3.	Tussenkost van Johan Danen	12
4.	Tussenkost van Andries Gryffroy	14
5.	Tussenkost van Willem-Frederik Schiltz.....	16
6.	Tussenkost van Bart Nevens	17
IV.	Antwoorden	17
1.	Antwoorden van Luc Peeters	17
2.	Antwoorden van de minister	19
V.	Bijkomende vragen en antwoorden	22
	Gebruikte afkortingen	24
	Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn hield op 9 maart 2016 een gedachtewisseling over het Renovatiepact met minister Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie en Luc Peeters, administrateur-generaal van het Vlaams Energieagentschap. Samen met deze gedachtewisseling werd met de minister ook een gedachtewisseling gehouden over het Energiearmoedeprogramma dat op de Vlaamse Regering van 4 maart 2016 werd goedgekeurd, maar nog voor advies aan de SERV wordt overgemaakt. Gezien de gezamenlijke bespreking van beide onderwerpen wordt hierover één verslag gemaakt.

De presentatie van Luc Peeters van het Renovatiepact, het Energiearmoedeprogramma en het overzicht van de premies zijn terug te vinden op de [dossierpagina](http://dossierpagina.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Renovatiepact – Toelichting door Luc Peeters, administrateur-generaal VEA

1. Inleiding

Luc Peeters stelt dat het VEA sinds 2015 het uittekenen van een Renovatiepact heeft uitgewerkt, in opdracht van de minister en in samenwerking met heel wat belangenorganisaties. Een jaar na aankondiging van het plan van aanpak, wil de spreker de stand van zaken toelichten. Hij licht eerst het proces van fase 1 toe, tijdens het eerste semester van 2015. Fase 2 is gestart in september van dat jaar en loopt tot mei 2016.

Belangrijkste onderdelen van het Renovatiepact

Belangrijkste element in de beleidsnota van de minister was het engagement van sleutelactoren: de samenwerking met zoveel mogelijk belanghebbenden bij het uitwerken van het Renovatiepact. Er was ook gevraagd om een duidelijke en goed communiceerbare langetermijndoelstelling voor renovatie en energieprestatie van het Vlaamse woningbestand. Er moest een stimulerend maatregelenpakket komen dat knelpunten kon wegwerken, alsook een breedgedragen marketingplan.

Uitdagingen

De uitdaging bestond erin om spaargeld deels te oriënteren naar de renovatiemarkt, een positieve boodschap te formuleren die door een brede groep van belanghebbenden kan worden uitgedragen en acties uit te werken die het verschil kunnen maken. Voor de diverse doelgroepen moest een emotionele motivator gevonden worden voor de aanpak van renovatie. Dat blijkt een van de grote probleempunten te zijn. Vlamingen zijn niet voldoende trots op het feit dat ze een energiebesparende investering hebben gedaan. Men wil dat 'goed gevoel' alsnog activeren. Voor de diverse doelgroepen verschilt ook de sleutelfactor naargelang onder meer leeftijd: jongeren zien graag het energiebesparende of milieugebonden aspect benadrukt, de middelste groep denkt ook aan het esthetische en de ouderen staan vooral stil bij de waardevermindering.

2. Proces in fase 1

Het proces in fase 1 is ingezet door in zes werkgroepen van januari tot juni 2015 te werken. Ze waren samengesteld uit gemiddeld 25 deelnemers en elke werkgroep vergaderde drie tot vijf keer. Er is een infographic opgemaakt om aan te geven welke uitdagingen er zijn.

Uitgangspunt is een zeer divers woningenbestand met heel uiteenlopende energieprestaties. De rood en oranje ingekleurde woningen moeten op termijn, en uiterlijk tegen 2050, naar een beter niveau qua energieprestatie en comfort. Er zijn verscheidene wegen naar dat doel. Een deel van het woningenbestand heeft bouwtechnische problemen, is geen erfgoed en kan zeer moeilijk op een aanvaardbaar energieprestatieniveau gebracht worden. In dat geval is sloop en nieuwbouw de beste optie. Voor heel wat woningen kan meteen een verregaande renovatie, en in de meeste gevallen kan voor een renovatie in fasen geopteerd worden. Een zeker woningbestand heeft al een degelijk energieprestatieniveau en hoeft nog maar enkele stappen te zetten. Daar zijn maar enkele maatregelen nodig. Voor alle woningen moeten maatregelen voor uitvoering duidelijk omschreven worden en dan is er nog een instrumentenmix nodig die de doelgroepen ertoe aanzet om de doelstelling te bereiken. De woningpas is een tool om de voortgang naar dat einddoel op te volgen.

Na fase 1 is er een afsluitende bestuursvergadering gehouden op 29 juni 2015. Conclusie luidde dat het werk van de zes werkgroepen heel wat kennisopbouw heeft opgeleverd. Het inzicht in de uitdagingen was versterkt bij alle betrokkenen en de stakeholders hebben hun houding kunnen verduidelijken. De opdracht blijft complex en het proces vraagt tijd. Men wilde in 2015 afronden, maar de voortgang volstond niet. Er is een eindverslag opgemaakt met de bouwstenen en strategische hoofdlijnen voor een Renovatiepact omschreven, alsook de prioritaire hefboomacties. Dat is, net als alle andere verslagen ter zake, op de website www.energiesparen.be/renovatiepact gepubliceerd.

Er zijn een tiental hefboomacties geformuleerd: langetermijndoelstelling, woningpas, renovatieadvies, kennisplatform, financiële ondersteuningsmaatregelen, demonstratieprojecten, verplichtingen, Energiearmoedeprogramma, geïntegreerd beleidskader en communicatie.

Het eindverslag is verwerkt in een conceptnota aan de Vlaamse Regering, die goedgekeurd werd op 17 juli 2015, en is voorgelegd aan de Vlaamse Regering door ministers Annemie Turtelboom, Liesbeth Homans en Joke Schauvliege. De regering heeft beslist het proces voort te zetten op basis van de strategische hoofdlijnen. Het VEA kreeg de opdracht om het Renovatiepact verder te concretiseren.

3. Proces in fase 2

De tweede fase loopt van september 2015 tot mei 2016 en heeft tot doel om de hefboomacties op zo kort mogelijke termijn concreet uit te werken. Dat is cruciaal om het Renovatiepact te doen slagen. In september is een beperkte stuurgroep samengesteld, met een tiental leden: mensen uit de brede bouwsector, middenveldorganisaties en overheid. Ook de werkgroepen zijn samengesteld, inclusief trekker-coördinator en ondersteunend ambtenaar. Ze zijn kleiner dan in de eerste fase, met een tiental leden, teneinde snelheid en diepgang mogelijk te maken. In oktober 2015 kwamen ze samen om een projectmanagementfiche op te stellen: een plan van aanpak met mijlpalen en risico's. In de periode januari tot mei worden de projectfiches verder concreet uitgewerkt. De stuurgroep kwam voor het eerst samen op 6 januari 2016. Alle projectfiches zijn er besproken en gevalideerd. Op 18 maart is een nieuwe bijeenkomst gepland voor opvolging van de voortgang van de werkgroepen. Op 11 mei 2016 volgt een afsluitende stuurgroepvergadering waarbij een advies geformuleerd wordt voor het vervolgtraject.

De verwachting bij het afsluiten van fase 2 is dat de langetermijndoelstelling gevalideerd is en dat een aantal werven inhoudelijk concreet zijn uitgewerkt. Voor een aantal werven die nog doorlopen na mei, moet er een duidelijke

planning zijn, met mijlpalen. Men wil ook met een concreet projectvoorstel voor de dag komen voor EU-cofinanciering, dit vooral voor acties met betrekking tot de uitbouw van een kennisplatform, het opzetten van demonstratieprojecten en communicatie. Het projectvoorstel wordt ingediend in het kader van het LIFE-programma, een Europees programma dat toelaat strategieën van overheden op een grotere territoriale schaal uit te rollen. Een conceptvoorstel werd in december 2015 ingediend bij de Europese Commissie. Dat is samen met een vijftal andere projecten geselecteerd voor verdere uitwerking. Tegen april 2016 wordt het definitief projectvoorstel ingediend. Het gaat om een langlopend programma, met name zes jaar, dat kan rekenen op een cofinanciering vanuit Europa ten belope van 60 percent.

Het VEA hanteert een high level planning voor realisatie van het Renovatiepact, met het oog op interne opvolging. Voor maart is een eerste principiële goedkeuring voorzien van de hervorming van de energieprijzen en van de conceptnota inzake het Energiearmoedeprogramma. Op 18 maart 2016 zou de beperkte stuurgroep dan de langetermijndoelstelling valideren. In de werkgroep is een voorstel uitgewerkt dat op een vrij brede consensus kan rekenen. Alleen het NAV maakt nog voorbehoud. Dat wil men tijdens de vooropgestelde vergadering regelen.

In april worden concrete projectvoorstellen uitgewerkt voor het kennisplatform, demonstratieprojecten en communicatieplannen, die dan verwerkt worden in de full proposal voor het LIFE-project.

In mei wordt de inventaris van ruimtelijke knelpunten voor het verbeteren van de energiestaat afgerond, net als de beleidsvoorstellen die tot het wegwerken van de ruimtelijke knelpunten moeten bijdragen. De eerste versie voor de conceptnota rond de woningpas wordt dan ook afgerond, samen met de inhoudstafel voor het renovatieadvies. Er circuleren daarvan al ontwerpdocumenten in de werkgroep. De afwegingstool renovatie/vernieuwbouw en een conceptvoorstel voor een innovatieve financiële ondersteuningsvorm voor grondige renovaties staan op de agenda. Op 11 mei 2016 gaat de laatste beperkte stuurgroep door die de resultaten uit fase 2 moet valideren en een advies zal uitwerken voor de verdere aanpak van het Renovatiepact.

Men verwacht dat de Vlaamse Regering in juni dan het vervolgtraject bespreekt en vastlegt.

In september is de goedkeuring van het Europese project voorzien. Eenmaal aanvaard, moeten eerste calls voor demonstratieprojecten voorbereid worden tegen eind 2016. In december moet voorts het competentieprofiel worden vastgelegd voor energiedeskundigen die het renovatieadvies kunnen uitwerken. Dat gebeurt in overleg met mensen van Onderwijs. Uiteindelijk moet dan ook een concreet stappenplan, technisch en inhoudelijk, voor de woningpas beschikbaar zijn. Een concreet stappenplan voor het renovatieadvies komt eraan en voor de opvolgingsindicator voor monitoring van de vernieuwingsgraad loopt een aanbesteding. In de werkgroep zijn de deelcomponenten van zo'n indicator op een rij gezet. Men was echter van oordeel dat de verdere concrete uitwerking beter extern gebeurt. Het communicatieplan 2017-2019 zou op dezelfde termijn beschikbaar moeten zijn.

Ook in 2017 lopen nog enkele werven door: de calls, uitbouw van een kennisplatform, technische analyse van het IT-concept voor de woningpas. Dat laatste is veelomvattend en wordt uitgewerkt in het kader van 'Vlaanderen, radicaal digitaal'.

In 2018 wil men de 'woningpas light' lanceren met het renovatieadvies en in 2019 dan de volledige woningpas.

Er is algemeen tevredenheid over de evolutie. Een belangrijke stap is gezet met de goedkeuring van de conceptnota in 2015. Daarin is een strategisch langetermijnbeleidskader vastgelegd en de krijtlijnen voor nieuwe hefboomacties. Het uitwerken van een langetermijnbeleidskader is niet eenvoudig voor overheid, belanghebbenden en administraties, stelt de spreker, zeker als het concreet moet worden. Men valt dan vaak terug op kortetermijnmogelijkheden. Er was zeer veel overleg, veel gericht ook binnen de administratie, en dat was een meerwaarde. Volgens Luc Peeters komt het er nu op aan te evolueren van overleggroepen naar werkgroepen die effectief en concreet resultaat voorleggen en acties voorstellen.

II. Energiearmoedeprogramma – Toelichting door de minister

Minister *Annemie Turtelboom* licht het Energiearmoedeprogramma toe. Ze verklaart scope, inhoud en definitie en gaat in op het plan van aanpak. Voorts worden de sociale openbardienstverplichtingen en de REG-maatregelen voor kwetsbare doelgroepen besproken.

Scope van het Energiearmoedeprogramma

Grootste prioriteit is de energiearmoede aan de bron aan te pakken door maximaal in te zetten op energiebesparende maatregelen. Het is intussen duidelijk dat bij mensen in armoede het aandeel van het inkomen dat naar energie gaat, veel hoger ligt. Behalve een lager inkomen, is dat ook te wijten aan de staat van de huizen inzake isolatie en woonkwaliteit. Men probeert ervoor te zorgen dat de investering en de factuur lager liggen. Dat moet gebeuren middels een optimale bescherming van de gebruiker en een structurele verbetering van de energieprestatie van woningen van kwetsbare gezinnen. Met alle armoede-organisaties is de voorgaande zes maanden een intensief traject gelopen. De minister benadrukt daarmee dat het om een participatief project gaat en niet een plan dat van achter een bureau is opgesteld zonder inzicht.

Wat is energiearmoede?

Iedereen heeft recht op een menswaardig leven en een behoorlijke huisvesting hoort daarbij, net als het beschikken over elektriciteit en verwarming. Een op tien Vlamingen heeft een inkomen dat onder de armoederisicodrempel ligt. De doelstelling van de Strategie 2020 beoogt een vermindering van de armoede in Vlaanderen met 30 percent. Het verminderen van energiearmoede kan daarin een aanzienlijke bijdrage leveren.

De minister geeft enkele cijfers. Er lopen 72.000 betaalplannen bij de leveranciers. Respectievelijk worden 4,86 percent en 3,64 percent voor elektriciteit en aardgas beleverd door de netbeheerder. Er zijn 42.000 budgetmeters voor elektriciteit en 28.000 voor aardgas. In 2015 bleek het aantal budgetmeters voor elektriciteit licht gedaald in verhouding tot het aantal aansluitingspunten. Om dat doel te bereiken, wil men vroeger ingrijpen in de keten. Er verloopt een vrij lange periode tussen het ogenblik waarop men een factuur niet kan betalen en het plaatsen van een budgetmeter. Intussen worden schulden opgebouwd die ook weer moeten worden afbetaald, en dat wordt alsmaar moeilijker.

Plan van aanpak

Het plan van aanpak dat het Energiearmoedeprogramma voorstaat, is een hefboom te vormen in het Renovatiepact, naast en in aanvulling van de premies. Het vertrekpunt waren de bestaande maatregelen federaal en gewestelijk, waarvan een 'foto' is gemaakt om te zien wat ze precies inhouden. Dan is er een startoverleg gehouden met dertig stakeholders in september 2015, gevolgd door een bilateraal overleg met als resultaat dertig concrete actiepunten. Een beperkt aantal moet decretaal verankerd worden. De meeste behelzen louter afspraken, soms met netbeheerders, die er ook een belangrijke rol in spelen.

Sociale openbaredienstverplichtingen

Bij de sociale openbaredienstverplichtingen is er bij de bescherming van energiegebruikers sprake van een code van goede praktijk met onder meer de betaalplannen, verstaanbaarheid van de facturen, de minimale levering van aardgas, budgetmeters en hoe ze te voorkomen. Budgetmeters moeten een instrument worden in het beheer van het energieverbruik. Het enorme belang van communicatie over de maatregelen is overduidelijk. De energielening voor huishoudelijke toestellen die kunnen worden afbetaald naar rato van de besparing op de factuur is als maatregel pas ingevoerd in november 2015, maar is nog niet voldoende gecommuniceerd. Dat is alvast voelbaar. De minister refereert aan de inzichten inzake nudging, waarbij wordt nagegaan hoe men de keuzevrijheid van mensen kan sturen, ook qua energie. De SERV schreef er een rapport over waaruit blijkt dat het aanbieden van die keuzevrijheid cruciaal is wat betreft energie. Minister Turtelboom wil daarop inzetten.

Energie-efficiëntiemaatregelen voor kwetsbare doelgroepen

Er zijn belangrijke energie-efficiëntiemaatregelen voor kwetsbare doelgroepen. Het probleem aan de bron aanpakken, vergt inzicht daarin. Bij de energiepremies wordt voor dak- en muurisolatie en glas een afbouwscenario voorzien. De Bond Beter Leefmilieu en de milieuorganisaties hebben daarvoor ook steeds gepleit. Voor kwetsbare groepen doet men dat echter niet. De achterstand is daar nog groter. Voor heel Vlaanderen beschikt nog 18 percent van de woningen niet over dakisolatie. Toegepast alleen op kwetsbare gezinnen, komt men een stuk hoger uit. De premies van de DNB's voor energiebesparende investeringen wordt met 50 percent verhoogd voor kwetsbare groepen en de vermelde premies worden voor hen niet afgebouwd.

Energie-efficiëntie moet een antwoord zijn op energiearmoede, dit via besparing, maar even goed via een voordelige financiering. Naast de verhoogde premies zijn er ook energieleningen aan nul percent. Zo wil men combineren.

Ook op energiescans wil men inzetten. Zodra iemand een factuur niet betaalt, wil men zo snel mogelijk een energiescan uitvoeren, omdat de 100 of 200 euro die ze kunnen besparen op de factuur een groot verschil kan uitmaken. Dat resultaat is vaak vrij simpel te halen met de vervanging van halogeenlampen door leds en de slaapmodus voor een digicorder.

Ook de doelgroepen worden onder de loep genomen. Voor de private huurmarkt komen er bijkomende programma's voor spouwmuurisolatie en hoogrendementsglas.

Volgende stappen

Er wordt een advies van de SERV gevraagd bij het rapport. Nadien wordt de uitwerking verder aangevat. Deels is dat al gebeurd met de premies voor

kwetsbare groepen die al zijn opgenomen in het Energiebesluit, evenals het feit dat ze niet worden afgebouwd. Dat gaat naar de Raad van State, de Minaraad en diverse organisaties. Er is niet veel studiewerk meer voor nodig als dusdanig en het kan meteen worden uitgewerkt, eenmaal het besluit naar het parlement komt.

Overzicht van de premies

De minister laat een Excelsheet zien met alle premies en alles wat erbij komt of vermindert (zie bijlage 3). Bovenaan staan de individuele premies voor dak, glas, spouwmuur, buitenzijde van de muur en een nieuwe premie voor isolatie van binnenmuren, omdat soms isolatie aan de buitenkant niet kan door bijvoorbeeld de nabijheid van een voetpad, zeker in stedelijke context. Men wil ook weten of er vraag is naar binnenmuurisolatie. Ook vloerisolatie is er nog, naast de nieuw toegevoegde totaalrenovatie en de wijkrenovatie. Tot slot zijn er nog warmtepomp, zonneboiler en E-peil.

– Dakisolatie

Voor dakisolatie zit de waarde niet op Rd 4, maar op Rd 4,5. De premies veranderen niet in 2016, maar wel op 1 januari 2017, als de strengere waarde van toepassing wordt. Ook de afbouw begint dan. Enige doel is geen uitstel te genereren en mensen ertoe aan te zetten om meteen de stap te zetten. Het is geen besparingsmaatregel, onderstreept de minister. Vanaf 2019 komt er een tweede afbouwfase op gang, na twee jaar met hetzelfde premiebedrag.

– Glas

Ook voor glas is er in 2016 geen wijziging. Vanaf 2017 valt het vervangen van enkel met dubbel glas weg. De premie zal echter van toepassing worden op een directe vervanging met hoogrendementsglas, zonder de tussenstap van gewoon dubbel glas. De steun zal gelden voor glas met een waarde van 1,1. Een eerste afbouw begint vanaf 2018.

– Spouwmuren

De premie voor spouwmuren zakt. De terugverdiëntijden liggen intussen op twee tot tweeënhalf jaar omdat de techniek van uitvoering ook goedkoper is geworden en de rendementen zeer hoog. De premie is derhalve aangepast om de markt te volgen.

– Buitenmuren

Isolatie van buitenmuren verandert in 2016 evenmin. Vanaf 2017 gaat een strengere norm in qua wijze van isoleren, maar zonder afbouw van premie. Vanaf 2018 wordt er bijkomend een koppeling gemaakt aan kwaliteitsnormen.

– Binnenmuren

Isolatie van binnenmuren behelst een nieuwe premie, waarvoor de begeleiding van een architect verplicht is, en gekoppeld aan een zekere waarde. Voor 2017 blijft dat gelden, maar vanaf dan mag het ook gaan om een aannemer met specifieke opleiding. Vanaf 2019 is in een aanpassing voorzien aan kwaliteitseisen. Een afbouw wordt nog niet vooropgesteld. Dat wordt opgevolgd.

– *Vloerisolatie*

Voor vloerisolatie wijzigt er niets. Een verstrenging vanaf 2017 doet geen afbouw aan de premie.

– *Totaalrenovatie*

Voor de totaalrenovatie bestaat de combipremie, bij twee verschillende ingrepen en premies. Er is geen wijziging voorzien, maar per 1 januari 2017 wordt een voucher ingevoerd en een overgangsregeling voor die combipremie. Bij drie investeringen wordt dan een extra premiebedrag toegekend van 1250 euro, vier investeringen levert nog 500 euro extra op, vijf 1000 euro. Het gaat om basisinvesteringen zoals dak-, vloer- en muurisolatie, zonneboiler, warmtepomp en ventilatie. Men wil daarmee stimuli inbouwen om meteen en tegelijk meer aan isolatie te doen dan bijvoorbeeld eerst alleen een dak. Dat komt de kwaliteit van de woning ten goede.

– *Wijkrenovatie*

Er worden tevens een aantal projecten opgezet rond wijkrenovatie. Dat houdt in dat in wijken met oudere huizen en bijvoorbeeld nog niet overal dakisolatie, binnen een solidariteitsinspanning minstens tien huizen tegelijk worden aangepakt. De bewoners die wel weten hoe dat te regelen, nemen dan de meer kwetsbare bewoners in die beweging mee. Tweede helft van 2016 zal de eerste projectoproep gelanceerd worden. Er worden projectbegeleiders in wijkrenovatie aangesteld. Vanaf 2017 komen er nog vier projectoproepen. De schaal blijft nog beperkt om te zien of het concept werkt en wat de beste aanpak is. Er zou veel vraag naar zijn, maar voorzichtig starten garandeert ook een goede monitoring van het budget.

– *Warmtepompen*

Voor warmtepompen zijn er geen veranderingen. Vanaf 2017 wordt dat een forfaitaire premie met koppeling aan een energielabel. Vanaf 2018 komt er een tweede koppeling. Er wordt wel extra geïnvesteerd in de warmtepomp omdat is gebleken dat de premie te laag was in verhouding tot de kostprijs.

– *Zonneboiler*

Voor een zonneboiler is de premie gedaald omdat de prijzen van de toestellen gedaald zijn. Het is logisch dat voor warmtepompen ook die logica wordt gehanteerd in omgekeerde richting, stelt de minister.

– *E-peil*

Wat betreft het E-peil verandert er niks, behalve dat de premie wordt afgeschaft voor bouwaanvragen vanaf 1 januari 2017. Ze zal nog enkel gelden voor renovaties. In nieuwbouw evolueert men naar een BEN-norm of E-peil van 30 in 2020-2021. De korting op de onroerende voorheffing blijft bestaan.

III. Vragen en opmerkingen van de leden

1. Tussenkoms van Rob Beenders

Rob Beenders wil van de heer Peeters weten of naast de langetermijndoelstellingen die gevalideerd zijn, ook sprake is van subdoelstellingen? Het lijkt hem sterk dat men zou moeten wachten tot 2050 om effectief de resultaten te meten. Kan

dat tussenin? Dat moet degelijke monitoring en bijsturing waar nodig mogelijk maken.

Met wat het Energiearmoedeprogramma voorstaat, kan iedereen bijna niets anders dan instemmen, stelt het lid. Het geeft voor hem echter een wrang gevoel dat te lezen in de maand dat alle tariefverhogingen zijn ingevoerd. Dat botst met de realiteit, meent Rob Beenders. De minister wil inzetten op de armoedetoets en de werkgroep Energie en Armoede nauw betrekken. Het moet een forum zijn waarin alle beslissingen te bespreken zijn. Dat stuit op de realiteit dat de reeds genomen beslissingen – zoals afschaffing van de gratis stroom en de invoering van de energielevering – dat proces niet hebben doorlopen. Kan dat alsnog gecorrigeerd worden?

Het plan volstaat ook niet, oppert het lid. Het is geschreven voor mensen die zich in een situatie bevinden waarin ze nog een besparing inzake energie kunnen realiseren mits investering in een of andere maatregel. Mensen in nieuwe, volledig conforme woonwijken kunnen echter niet nog meer besparen en zitten toch met een zware energiefactuur, die 20 tot 25 percent gestegen is. Voor hen, net zoals voor mensen in een woning die slooprijp is, ziet Beenders met het plan geen soelaas. Daarin investeren is zinloos en voor die mensen zijn er geen opties meer. Ze worden nog dieper in de armoede gedreven, stelt het lid. Hij vindt het jammer dat een aantal mensen uit de boot valt en er niet innovatief is nagedacht met onder meer voorbeelden uit het buitenland om energiearmoede aan te pakken.

Er zou bottom-up gewerkt zijn, maar het Netwerk tegen Armoede stelde dat die betrokkenheid duurde tot er op een van de eerste versies van het plan opmerkingen geformuleerd zijn. Daarna werden ze niet meer gecontacteerd, noch kregen ze antwoord op hun opmerkingen. Wie is er eigenlijk betrokken geweest bij opmaak van het Energiearmoedeprogramma en zijn effectief alle organisaties aangesproken?

2. Tussenkoms van Valerie Taeldeman

Valerie Taeldeman stipt aan dat door het VEA zeer intensief werk is geleverd. Het betrof een bijzonder transparant proces waarbij alle verslagen via de vermelde website beschikbaar zijn gesteld. Daarvoor feliciteert het lid graag het VEA. De concretisering van een aantal conceptnota's wordt cruciaal, oppert het lid: met betrekking tot de woningpas, het renovatieadvies en die over de stedenbouwkundige barrières bij na-isoleren. Dat komt nog op de agenda in de commissie. Nadien begint de uitvoeringsfase en de uitrol. Er is ook sprake van een monitoring om de renovatiegraad in Vlaanderen nauwgezet op te volgen. Het lid hoopt dat dan blijkt dat de voorlopige renovatiegraad, met 0,7 percent jaarlijks, opgevijseld zal blijken na alle geleverde inspanningen.

Wat betreft het Renovatiepact verwijst het lid naar het goede voorbeeld van Nederland, dat de 'renovatiewinkel' kent. Vlaanderen heeft zijn intergemeentelijke samenwerkingsverbanden rond wonen. Kunnen zij geen specifieke taak met betrekking tot renovatie opnemen? De expertise is aanwezig en ze geven al heel wat advies ter zake. Kunnen ze niet meer concreet betrokken worden?

Het lid acht ook overleg met de koepel van de bankensector, Febelfin, nodig en nuttig. Dit om te zien in hoeverre ze in het renovatieverhaal wensen mee te stappen. Slechts twee banken gaan voorlopig in op de vraag om een lening gebaseerd op de energiewinsten gerealiseerd door grondige renovatie. Het zou goed zijn mocht de bankensector breder dergelijke energielening willen toepassen, waarbij de factor energie-efficiëntie meespeelt in het te ontlene bedrag.

Het LIFE-project wordt uitgerold over de volgende zes jaar. Om hoeveel financiële middelen gaat het exact?

Met betrekking tot het Energiearmoedeprogramma waren voor CD&V twee punten van belang. Energiearmoede structureel bij de bron aanpakken door verbetering van de woning en het grondrecht van menswaardig wonen garanderen. De fractie is tevreden over heel wat concrete maatregelen. Ze zet er een zevental in de verf. Ten eerste is er de garantie op de ononderbroken beschikbaarheid van de 10 ampèrefunctie. Ten tweede, de minimale levering van aardgas die automatisch wordt verlengd van drie naar vijf maanden. Ten derde, de goede praktijk van betaalplannen. Ten vierde, de regeling inzake waarborgen. Ten vijfde, de premies voor beschermde afnemers worden drastisch opgetrokken. Ten zesde, een uitbreiding van de sociale programma's. Ten slotte gaat men ook een stap verder in de minimale kwaliteitsnormen voor woningen. Bepaalde eisen worden verscherpt, zoals bij het dubbel glas.

Het is nog wachten op de concrete uitrol. Het plan mag geen dode letter blijven, stelt het lid, en de 34 goede acties moeten hun uitwerking krijgen om bij te dragen aan het aanpakken van energiearmoede. Hoe zal de monitoring gebeuren? Hoe concreet zullen alle maatregelen uitgevoerd worden?

Wat betreft de energiepremies, kan CD&V zich vinden in de beslissing tot afbouw van bepaalde premies. Er moet een bepaalde trigger zijn om tegen een zekere deadline normen te halen. En dan volgt er afbouw. Met het bijkomende programma voor beschermde afnemers, is de fractie zeer tevreden. Het gaat niet alleen meer om dakisolatie, maar ook andere aspecten kunnen worden aangepakt met de sociale programma's. Dat de kwaliteitseisen voor woningen worden opgetrokken, verheugt het lid ook.

Concreet ziet Taeldeman nog wel enige complexiteit in de premies. Er zijn verschillende modaliteiten en voorwaarden, afbouw op diverse tijdstippen enzovoort. Het lijkt haar zinvol daaromtrent een heldere communicatie te voeren. Daaraan koppelt ze graag nog de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden inzake wonen of de energiehuizen en een mogelijke versterkte rol in die communicatie over energiepremies. Hoe ziet de minister dat?

Aan Rob Beenders geeft het lid nog mee dat er al heel wat vragen zijn gesteld en ideeën ontwikkeld inzake de aanpak van energiearmoede. Men is er in de voorgaande legislatuur niet in geslaagd om een plan voor een structurele aanpak op te stellen, noch waren bijkomende premies mogelijk of een verscherping van de bestaande. Op anderhalf jaar is men er nu in geslaagd een degelijke visie uit te tekenen over het Renovatiepact met de nieuwe Vlaamse Regering en is er goed werk geleverd inzake het Energiearmoedeprogramma en de koppeling met de energiepremies, besluit het lid. Er zijn grote inspanningen gebeurd ten behoeve van de kwetsbare afnemers.

Vooralsnog kan enkel dakisolatie fiscaal ingebracht worden. Wordt bekeken of er ook voor andere energiebesparende maatregelen een fiscale maatregel kan gelden?

3. Tussenkoms van Johan Danen

Johan Danen acht het belangrijk dat er in het kader van het Renovatiepact een langetermijnperspectief is. Is er al zicht op uiteindelijke normen? Ook hij vreest ervoor dat men pas tegen 2050 de problemen zal vaststellen als er geen tussentijdse monitoring en bijsturing mogelijk is. Zijn er tussentijdse doelstellingen?

Het lid moet steevast vaststellen dat mensen heel vaak niet op de hoogte zijn van alles wat met renovatie te maken heeft. Hoe moet het en hoe kan het op de meest energiezuinige manier? Vaak zijn zelfs aannemers en mensen uit de bouw niet het best geplaatst om te weten wat energetisch het meest waardevol is. 'Ontzorging' en correct advies zijn essentieel, vooral aan de onderkant van de markt, meent het lid. Het lijkt hem zinvol dat ook het OCMW op de hoogte is van maatregelen en premies.

De woningpas, dat duurt nog wel even, begrijpt het lid. Hij veronderstelt dat er nog een proefproject komt vóór implementatie. Het is een heel omvangrijk concept met parameters van energie, en elementen van renovatieadvies en gezondheid, omdat mensen vaak niet weten waar ze aan beginnen bij een renovatie. Het lid vraagt zich af of er nog andere elementen in de woningpas geïntegreerd kunnen worden. Zo denkt hij aan een asbestinventaris om een onoordeelkundige aanpak te vermijden.

De woningprijzen zijn het meest gestegen aan de onderkant van de markt, juist in het segment waar mensen het meest op zoek zijn. Op dat niveau moeten ze dan ook een zeer transparant advies kunnen krijgen, meent hij. Er is een extra bonus voor mensen die veel tegelijk aanpassen inzake energie-efficiëntie. Zo is de combipremie een prima concept, stelt het lid, maar het tijdspad voor die verschillende investeringen moet voldoende ruim zijn, vindt hij. Mensen moeten niet zelden heel wat doen om een woning aan te schaffen, vooral in die onderste laag van de markt. Als hun renovatieproject dan binnen twee of drie jaar gerealiseerd moet worden, wordt dat vaak heel moeilijk voor wie renovatie in de tijd moet spreiden omwille van financiële redenen. Hij ziet liever de toepassing van die premie over een periode van vijf of zes jaar uitgesmeerd.

Het Energiearmoedeprogramma omvat heel wat mooie concepten en principes, al vraagt het lid zich af waarom het allemaal zo lang duurde. Mits een snelle realisatie, zit men op de goede weg, onderstreept hij.

De 10 ampèregarantie moet een zekerheid zijn. Zijn afsluitingen bij niet-betaling dan volkomen verleden tijd?

Op de verstaanbaarheid van facturen richt het lid graag de aandacht. Hij vindt het vooral niet kunnen dat energieleveranciers misbruik maken van de stijging van de energiefactuur om ook onvolledige of foute informatie via die factuur te verstrekken. Zo wordt vermeld dat de toename in de prijs te wijten is aan de zonnepanelen van particulieren, wat niet klopt. De leesbaarheid moet beter. Johan Danen acht het een teken van manifeste slechte wil van de leveranciers dat de energiefactuur op dat vlak niet beter is.

Wie zal alles betalen? Er is weinig budget. Wordt er doorgerekend in de energiefactuur? Wat is het ambitieniveau qua renovatie? Hoeveel jaar is daarvoor nodig?

De minister wil ook inzetten op de budgetmeter om energiearmoede te bestrijden, maar de tarieven die mensen met zo'n meter betalen, blijken tot de hoogste van de markt te behoren. Dat lijkt het lid niet normaal, al weet hij dat er stappen worden gezet om die prijs op een goed gemiddelde te brengen. Het gaat om mensen die het al moeilijk hebben.

Het idee van renovatie op wijkniveau noemt het lid interessant. Hij wijst erop hoeveel wijken Vlaanderen telt van bijzonder slechte energetische kwaliteit en vraagt zich af welke ambitie de minister ter zake koestert. Zelf hoopt hij op een grootse aanpak omdat er heel wat mensen in die wijken zelf geen renovatie

aankunnen of -durven. Hij refereert ook aan mogelijke buitenlandse voorbeelden. Hoe ziet de minister dat?

4. Tussenkomst van Andries Gryffroy

Andries Gryffroy ziet in het Renovatiepact een zeer goed stappenplan. Hij heeft steeds gepleit voor een maximale inzet op het strengste E-peil. Dat behoudt de waarde van woningen langer. Er was sprake van een E-peil van 60. Lukt dat of wordt het hoger?

Voor de woningpas stelde het lid zelf ook voor een renovatieadvies toe te voegen waarbij een bedrag vermeld wordt. Zonder die nuttige informatie wordt een renovatiebudget vaak onderschat. Het zou handig zijn dat men bij aankoop met het EPC ook dat renovatieadvies meekrijgt. De bedragen kunnen volgens Gryffroy perfect gebenchmarkt worden en op een webtool geplaatst. De minister vermeldde zelf al een aantal cijfers. Een dergelijke tool laat toe elementen snel te berekenen en de mogelijkheden te beoordelen voor de renovatie van een woning. Men kan dan alsnog op zoek naar een andere woning waar renovatie wel betaalbaar wordt.

Er zijn renovatiewinkels, woonwinkels, advieswinkels en die moeten geïntegreerd worden in de bestaande initiatieven van woonwinkels en energiehuizen. Een tijdlang zullen al die organisaties naast elkaar nog wel renovatieadvies geven. Het lid vreest dat zo verschillende adviezen met accentverschillen zullen worden verstrekt. Kan de integratie daarvan tot één advies niet al een snel stappenplan zijn?

Wat betreft energiearmoede zijn er 36.000 definitieve drops, mensen die afgesloten worden omwille van niet-betaalde rekeningen, waarvan 1200 na bemiddeling van de LAC. Bij 34.800 komt de LAC niet tussen. Het gaat dan om mensen die geen sociale of beschermde klant zijn en dus niet bij het LAC komen. Het zijn wanbetalers die een bedrag van 2,7 miljoen euro vertegenwoordigen. Van de 1200 met LAC-bemiddeling, zijn er slechts 100 beschermde klanten. Het lid wil dat men ophoudt met het benoemen van alle drops als beschermde klanten. De cijfers zijn eenvoudig op te vragen, stipt hij aan.

Andries Gryffroy stelt bijna achterover gevallen te zijn bij de voorstellen van Rob Beenders in een radio-interview: de btw weer naar 6 percent brengen, kost 750 miljoen euro. Al werd dat bedrag niet vermeld. De vooropgestelde financiering daarvan hield geen steek, stelt het lid. De gestaffelde prijs die Rob Beenders aanvoerde, gekoppeld aan het verbruik, heeft pas zin als men ook tot een laag verbruik kan komen. Dat kan precies door renovatie gerealiseerd worden. En daar heeft wat in het Energiearmoedeprogramma staat een belangrijke inbreng: de hogere energieprijzen in het bijzonder, en de energielening. Men moet dus eerst inzetten op de harde maatregelen.

De afbakening van de doelgroepen voor sociale correctie is gebaseerd op een ander profiel dan geldt bij de energielening, en weer een andere dan voor de energiescans. Er is niet veel verschil en het gaat om het bruto-inkomen op jaarbasis. Voor de administraties en rechthebbenden lijkt het moeilijk zo uit te maken waar men juist thuishoort. Is het niet simpeler om te proberen tot één categorie te komen?

Wat de energieprijzen betreft, gaat men bij dakisolatie uit van de strengste norm, Rd 4,5.

Het deel voor spouwmuur- en buitenisolatie voorziet niet in technische voorwaarden voor spouwmuren. Dat lijkt logisch omdat niet eenvoudig te bepalen is welke Rd-waarde moet worden voorzien. Afhankelijk van het gebruikte type spouwmuurisolatie bestaat er evenwel een risico op koudebruggen of condensatie. Een verplichte thermoscan kan dan soelaas bieden. Dat kan zelfs met een app op de smartphone.

Bij vloerisolatie streeft men naar een Rd-waarde van meer dan 2. Zowat 80 percent van de aanvragen behelst al een vloerisolatie met minstens die waarde. De ambitie ligt voor het lid dan ook te laag. Hij trekt dat ook door naar glas. Men kan daar naar een U-waarde 1 gaan. Het gaat immers om premies die nog een aantal jaren geldig blijven en dus verstrekt worden voor types materialen en aanpassingen die al courant in gebruik zijn. Kan de ambitie mogelijk in tweede lezing nog aangescherpt worden?

Warmtepompondersteuning – voor lucht-luchtapapplicaties – beschouwt het lid als een inbreng voor een airco, een split unit, waaruit de codemodule is weggehaald. Die 300 euro heeft geen zin, stelt hij. De sector vindt het uiteraard best als daardoor hun concept beter verkoopt. De ambitie kan niet zijn om nog iets te ondersteunen via premies dat niet eens een beter rendement geeft dan een klassieke condenserende gasketel.

Wat de warmtepompen betreft, mede ook op verzoek van wie elektrisch verwarmt, zijn er intussen flankerende maatregelen. Een warmtepomp krijgt voor hen een dubbele premie. Over enkele jaren worden kwaliteitseisen voor installateurs van kracht. Dat vindt het lid een goed idee, dat vanuit Europa is doorgesijpeld. De warmtepomppremies worden echter pas van kracht per 1 januari 2017. In 2016 blijft men derhalve zitten met het oude systeem en wordt er slechts een vrij laag bedrag uitgekeerd. Dat komt omdat Eandis stelt dat alle installaties gekeurd moeten worden door een onafhankelijk orgaan. Dat ligt moeilijk. Het lid is van mening dat men moet kunnen voortgaan op de keuringsattesten van de fabrikant, gekoppeld aan de Europese normen. Eandis blijkt al sinds februari-maart 2015 alles tegen te houden op dat vlak, waardoor dus heel wat mensen de premie niet krijgen, omdat de rendementen aangetoond moeten worden via dat onafhankelijke orgaan. Hoe wil de minister dat met de nieuwe voorstellen anders doen? Het lid vindt dat niet terug, behalve met een label.

Bij totaalrenovatie wordt ook ventilatie vermeld. Daarvan vindt het lid niks terug in het Energiebesluit, noch in het ontwerp van decreet. Wordt dat nog uitgewerkt in een ministerieel besluit? Wat met gezinnen die al een combipremie gebruiken voor bijvoorbeeld twee renovatie-ingrepen. Het lid gaat ervan uit dat die niet meer in aanmerking kunnen komen voor het vouchersysteem vanaf 2017. Ook in dat verband acht het lid de norm niet streng genoeg en krijgen gezinnen die zelf strenger willen gaan niet de juiste ondersteuning en trigger.

Bij wonen luidt de verwachting dat er 20 percent ondersteuning is. Wat betreft het deel niet-wonen, komt Gryffroy op 11 percent voor bedrijven, winkels en dergelijke. Waarom dat onderscheid? Het lid verwacht dezelfde coherentie als voor glas en isolatie. Hij verwacht een correctie.

Voor het te voorziene budget heeft de minister het over ongeveer 100 miljoen euro. In de vergelijkende tabellen sluit ze evenwel energie-efficiëntie, relighting en investeringssteun uit. De tekst stipt aan dat daar geen wijzigingen zijn. Hoe zit dat?

5. Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz ontkracht het voorbeeld van Rob Beenders: in een sociale woning die tiptop in orde is, lijkt het hem sterk dat de bewoners de energiefactuur niet zouden kunnen betalen. En dan zijn er nog de premies voor aankoop van energiezuinige toestellen. Hij vermoedt dat de collega er vooral op uit is alles af te schuiven op de energiefactuur en dito heffing. Als men in de geschetste situatie de factuur nog niet kan betalen, is er evenwel sprake van een algemeen probleem van armoede dat een andere aanpak vergt. Wat speelt is een fundamenteel verschil in ideologie, waarbij de minister wil dat mensen meer overhouden, maar tegelijk hun facturen kunnen betalen en weten wat alles kost. Rob Beenders en zijn partij willen dat alles gratis is en iemand anders het betaalt. Het lid ontnemt hem de illusie dat dat kan, en stelt dat men niet van plan is de energieprijzen kunstmatig laag te houden zodat niemand nog weet wat energie en het beleid kosten. Voor de groep die het moeilijk heeft, is de energieheffing bovendien beperkt tot 2 euro per maand, 25 euro in totaal. Dat bedrag kan niet de oorzaak van de armoedeproblematiek zijn, waarvoor hen al middelen worden aangereikt.

Zeer belangrijk vindt het lid wel dat armoede en energiearmoede vroegtijdig gedetecteerd worden. Bij wanbetaling snel optreden en bekijken of er geen overmatig energieverbruik is, is goed. Ook hem lijkt de mogelijke rol van de LAC's daarin interessant. Bij de werking van de OCMW's ter zake heeft hij bedenkingen. Er glippen nog te veel mensen door de mazen van het net. Misschien kan een verweving van beide een oplossing bieden, met het OCMW als eerste, directe budgetbegeleider voor het detecteren van betalingsproblemen, om dan te onderzoeken of het om energiearmoede gaat dan wel algemeen een armoedekwestie. Zijn er bijkomend nog initiatieven om de rol van die instanties uit te klaren? Zal men inzake good practices streven naar de best werkende systemen?

Bij het Renovatiepact begrijpt het lid dat een groot probleem ligt bij woningen die voor 1970 zijn gebouwd. Hij gaat ervan uit dat in dergelijke woningen zeker een deel van de huurders te vinden is die met energiearmoede kampt. Een deel van het woningpark zou bovendien veeleer in aanmerking komen voor sloop en nieuwbouw dan voor renovatie. Om hoeveel gebouwen gaat het in de diverse segmenten van sloop, lichte en zware renovatie?

Bij de opmerkingen over de budgetmeters en de te hoge tarieven voor mensen die het al moeilijk hebben, vindt het lid het vooral steeds vreemder dat er nog zoiets als verschillende tarieven bestaan voor het leveren van energie. Er worden weinig echt verschillende diensten in aangeboden, in tegenstelling tot bijvoorbeeld internet, waar men kan kiezen voor meer of snellere levering. Het lid wijt het feit dat velen nog een duurder tarief betalen aan onwetendheid, waardoor ze nog niet van leverancier gewisseld zijn. Zo worden lagere tarieven dan met het duurdere gefinancierd. Hij is ervan overtuigd dat mits enig aanporren van leveranciers met betrekking tot het laagste tarief, er allicht een verschuiving kan gebeuren naar een iets hoger laag tarief en een iets lager gemiddeld tarief. Doel is vooral een meer transparant tarief. Dan is het verder zaak van hoe handig de leverancier zijn aankoopcontract onderhandelt met de producenten. Zo evolueert men meer naar een leverancier die steeds meer kwalitatieve diensten levert en minder louter energie. Hij vraagt de minister alvast om te bekijken hoe men die hoge tarieven met de leverancier nog kan aanpakken. Daarbij maakt hij de vergelijking met de gratis kilowattuur. Als netbeheerders moeten optreden als sociale leverancier, dan wordt evenmin het goedkoopste tarief aangeboden. Hij acht het nuttig dat te onderzoeken, eventueel ook met het federale niveau.

Inzake het Renovatiepact stelt het lid dat de bouwsector klaagt over het teveel aan renovatie en het tekort aan nieuwbouw. Vooral ook de verschillende fiscale regimes krijgen kritiek: respectievelijk 6 percent tegenover 21 percent. Hoe staat men daar tegenover?

De EPC-meting is een goed instrument om de richtinggevende norm voor de energieprestatiewaarde van een woning te kennen. Er zijn evenwel bedenkingen bij de correctheid en intrinsieke kwaliteit van de metingen. Een meer kwalitatieve meting is alvast een doel, met onder meer ook benchmarking. Is dat in het kader van het Renovatiepact meegenomen?

Ook de emotionele motivator om spaargeld te investeren in renovatie en energiebesparende maatregelen, en zo meer eraan te verdienen, vindt het lid een positief punt. Tegelijk is dat een win-winsituatie omdat het bijdraagt in het streven om de klimaatdoelstellingen te halen. Hoe denkt men dat concreet in te brengen? De woningpas is een eerste insteek naar wat kan en voor hoeveel en maakt de prikkel al groter. Hoe moet het renovatieadvies in die woningpas eruitzien?

6. Tussenkoms van Bart Nevens

Bart Nevens verneemt van de minister dat er een nieuwe premie aankomt voor isolatie van binnenmuren, vooral met het oog op eventueel aansluitende voetpaden. Het lid meent dat de stedenbouwkundige regelgeving toelaat 14 centimeter buiten de rooilijn te isoleren. De premie lijkt hem dan vooral nuttig met het oog op isolatie van de 'gemene' muur van panden en van de vele lintbebouwing in Vlaanderen. Maar eerst isoleren langs de buitenkant lijkt hem in eerste instantie zinvoller. Ook voor panden onder erfgoedregels kan binnenisolatie een oplossing zijn. De isolatie van binnenmuren kan volgens het lid ook belemmerend zijn voor verluchting en leefkwaliteit. De begeleiding van een architect is vereist, zo blijkt, en het lid veronderstelt dat dit dan leidt tot de juiste keuze en de beste kwaliteit.

IV. Antwoorden

1. Antwoorden van Luc Peeters

Luc Peeters gaat eerst in op de langetermijndoelstelling. Na veel vergaderen kan men intussen afronden en gaat het in de richting van een maatregelenpakket, gelinkt aan de U-waarde voor gebouwschildelen. Dat gaat over 0,24 voor dak en muur. Men wil communiceren in eenvoudige termen, met name op basis van dikte van isolatiematerialen. Dat lijkt voor potentiële renovatiekandidaten de meest effectieve aanpak: ze weten waaraan een gebouwschil op termijn moet voldoen. Als het maatregelenpakket niet kan worden ingevuld om bepaalde redenen, dan zijn er alternatieven nodig. De energieprestatie-indicator moet dan meer flexibiliteit bieden. Het voorstel zit voorlopig op E60. Over het maatregelenpakket was iedereen vrij snel akkoord. Wat het E-peil betreft, verschillen de ambities: ze variëren tussen de geldende E90-eis en E30. Voor bestaande bouw is men voorlopig terechtgekomen op E60.

Zijn er subdoelstellingen? De langetermijndoelstelling moet het mogelijk maken de renovatie-inspanningen in het Vlaamse woningbestand substantieel te verhogen. Het biedt een kader voor de gewenste evolutie, waaraan dan andere instrumenten kunnen worden gekoppeld zoals financiering, premies en verplichtingen. Voor dat deel van de doelgroep dat niet in een beweging de inspanning kan en zal doen, moet er een richtpunt zijn: dat kader ontbreekt vooralsnog. De Vlaming blijkt uit bevraging renovaties bovendien liefst fasegewijs

aan te pakken. Men kan niet afdwingen om alles in een keer te doen. Het lijkt het VEA alvast van belang om een langetermijnkader aan te reiken en iedereen zijn inspanningen op eigen tempo te laten leveren. Er is dan wel een masterplan nodig met renovatieadvies, waarin is aangegeven welke stappen te volgen en hoe. Te strakke afbakening van te halen doelen op vaste termijnen, leidt vaak tot lock ins: investeringen doen om bepaalde energieprestaties te halen, waardoor de laatste stap dan zeer moeilijk of duur wordt. Dat is te vermijden stelt de spreker. Daarom is beslist een langetermijndoelstelling vast te leggen, maar geen subdoelstellingen. Via de opvolgindicator die men ontwikkelt is het wel de bedoeling om op te volgen in hoeverre en hoe snel de markt vooruitgaat. Zo wil men de impact van het Renovatiepact monitoren: meer op basis van een algemene activiteitenindicator dan per woning met tussendoelstellingen.

Het bestaande EPC zal de basis vormen, maar opgewaardeerd worden met gegevens over de investeringskost in het kader van het renovatieadvies. Bij verkoop en verhuur geeft men een eerste indicatie aan kandidaat-kopers en kandidaat-huurders, maar het renovatieadvies richt zich zeker op de uiteindelijke eigenaar. Die heeft dan de tijd om op grond van de gegevens die al in het EPC verzameld zijn, meer verregaand advies in te winnen bij professionelen. Er kan dan een helder masterplan worden opgesteld om de einddoelstelling voor de betrokken woning te halen. Wat betreft kostprijs van zo'n adviezen, moet gezocht worden naar een evenwicht tussen het verplichte EPC en een renovatieadvies dat kwaliteitsvol moet zijn en een kader krijgt in een investeringsplan en dan ook wat meer kost.

De renovatiewinkels maken deel uit van de ideeën voor nieuwe businessmodellen en demonstratieprojecten. De provinciale steunpunten zijn betrokken bij het opzetten van dergelijke projecten.

De banksector blijft een probleem. Men wilde iemand van de financiële sector in de beperkte stuurgroep om dat alvast te integreren, maar een concreet voorstel van Febelfin bleef na herhaaldelijke vraag om afvaardiging uit. Er is wel enige evolutie. KBC lanceerde een week eerder een nieuwe kredietvorm voor verenigingen van mede-eigenaars om appartementen innovatief te financieren. Er wordt dus nagedacht over nieuwe producten. Ook de Vlaamse Confederatie Bouw is bezig met een hercalculator voor de bankensector om bij toekenning van leningen de volledige woonlasten in rekening te kunnen nemen.

Het LIFE-project loopt over zes jaar, met een Europese cofinanciering van gemiddeld 10 miljoen euro. Er wordt gerekend op een project van 3 miljoen euro per jaar, dus 18 miljoen euro in totaal. Acht miljoen euro financiering komt dan uit andere bronnen.

In het kader van nieuwe businessmodellen denkt men ook aan de renovatieplanners en dergelijke. Er ontstaan nieuwe rollen die het 'ontzorgen' op zich nemen en de betrokken aannemers coördineren. Dat is in ontwikkeling. Een andere belangrijke rol ziet het VEA in de sleutel-op-de-deurbedrijven. De bedrijven die instonden voor de grote bouw golf van zo'n woningen, kunnen allicht mee instaan voor de opwaardering van dat patrimonium, stelt de spreker. Ook dat is ontzorgen.

De woningpas is een veelomvattend project met links naar vele beleidsthema's. In het kader van die conceptnota zijn al drie werkgroepen aan de slag. Er is een gebruikersgroep, waarbij diensten van federale en Vlaamse overheid betrokken zijn, om te zien welke beleidsthema's er aan de woningpas gekoppeld moeten worden. Het energieluik kan mogelijk het snelst voortgang boeken, aangezien EPB en EPC bijvoorbeeld al een feit zijn en er kan gedacht worden aan een ontsluiting naar eigenaars via een loket. Dan is er nog het woningpasgebouw

waaraan ook bijvoorbeeld asbestattesten gekoppeld worden. Dat alles kan dan opgeslagen worden in een elektronische kluis zodat ze bij vervreemding of zo gemakkelijk opnieuw te vinden zijn. Op termijn is het ook mogelijk om aan bepaalde werken onmiddellijk premies te koppelen. Ook vanuit Vlaanderen Radicaal Digitaal is er belangstelling voor verdere ontwikkeling van het concept voor de hele overheid. Men begint nu met het energieluik.

Voor wat de emotionele motivator aangaat, is uit de werkgroepen vooral het belang naar voren gekomen van zeer doelgroepgerichte communicatie. Daar moet de focus liggen.

2. Antwoorden van de minister

Minister *Annemie Turtelboom* benadrukt dat de armoedeorganisaties al zowat acht jaar om een Energiearmoedeprogramma vragen, dat ze dus nu krijgen. Voor het eerst staat er iets op papier. De minister acht het nuttig om een of twee keer per jaar een stand van zaken te geven van de voortgang bij de dertig acties uit het plan. Een aantal ervan moet decretaal ingebed worden, heel wat echter niet. Die hangen af van afspraken of vragen gewoon om opvolging.

Bij de uitwerking van het plan zijn diverse armoedeorganisaties betrokken. Het gaat om het Netwerk tegen Armoede, Komosie, De Energiesnoeiers, Samenlevingsopbouw. Er waren drie formele momenten en na redactie was er nog informele inspraak van veertig mensen. Op zeker ogenblik moet het praten ophouden en moet er ook een politiek overleg volgen om te besluiten.

Aanpakken aan de bron blijft de essentie. Bij nieuwbouwsocialewoningen ligt de energiefactuur al substantieel lager. De minister richt zich in de eerste plaats op mensen met een beperkt inkomen in woningen die bijvoorbeeld amper tot niet geïsoleerd zijn. Daar zit het grootste energiewinstpotentieel en kan men op de factuur het zwaarst ingrijpen. Ook blijken mensen in nieuwbouwwoningen soms nog te veel energie te gebruiken. Daar is ingrijpen op het gedrag de boodschap: leds, waakvlammen uitzetten, slaapstand uitschakelen enzovoort. Die mensen veranderen vaak ook niet gemakkelijk genoeg van energieleverancier. De markt is geliberaliseerd, maar een beperkte groep is nog nooit veranderd van leverancier. Dat bespaart nochtans gemakkelijk een aardige som. Het gemiddelde verschil tussen de laagste en de hoogste prijs ligt op 96 euro, zo leert onderzoek van de VREG. De bedoelde mensen zitten doorgaans met wat men slapende contracten noemt. Dat zijn de gemakkelijke winsten voor leveranciers.

Met betrekking tot de leesbaarheid van de factuur, volgt de minister de redenering van Johan Danen. Er staat soms manifest onjuiste informatie op. Een energieleverancier moet echter correct werken en informeren. Met een heffing van 100 euro, bij iemand 200 euro extra aanrekenen, kan niet. De minister heeft FEBEG bij zich geroepen in dat verband. Er komt ook een aanpassing van het consumentenakkoord. Minister Kris Peeters is daarmee op het federale niveau aan de slag. De gebruiker moet exact weten welke prijsverhogingen waarom zijn doorgevoerd. De verwijzing naar de betere werking van de telecommarkt in dat verband, klopt. Met FEBEG wil minister Annemie Turtelboom alvast een charter ontwikkelen van goede praktijken en minimumafspraken tussen overheid en energieleverancier. Dat moet de geloofwaardigheid ten goede komen.

Van het Energiearmoedeprogramma zullen al een aantal aspecten in het Energiebesluit vervat zitten. Dat is het geval voor het eerste luik over premies, met de basispremie en de verhoogde beschermde afnemer. Het tweede luik daarvan zit nog niet in het besluit. Het plan blijft absoluut geen dode letter, verzekert de minister.

Met de banken moet overlegd worden, beaamt de minister.

De premies zijn een volgende punt. Voor spouwmuren zijn er wel degelijk technische specificaties (STS-normen). Voor een lucht-luchtwarmtepomp stelt de minister dat het gaat om een bestaande Vlaamse technologie die milieuvriendelijker is dan gas. Alle coalitiepartners beslisten daarom gezamenlijk om de lucht-luchtwarmtepomp toch toe te voegen.

Voor de overstap naar een U-waarde 1,0 voor glas gaat het erom een kosten-optimum te vinden. Een studie van VITO wijst uit dat die stap bijna geen energiewinst meer oplevert, maar wel veel meer kosten. De minister is het ermee eens dat een permanente monitoring nodig is. Een aantal premies is verlaagd, omdat de kostprijs van de technologie gedaald is. Dat lijkt de minister logisch. De premies volgen de evolutie van de markt. Ze stelt dat een overstap naar een U-waarde 1,0 mogelijk moet zijn als zou blijken dat men nog verder moet gaan. Het wordt opgevolgd.

De premies voor wijkrenovatie zijn projectmatig gelinkt, omdat men een nauwgezette opvolging wil verzekeren. Men wil weten of het een goed project is en hoeveel interesse er is. Juist daarin zit het ontzorgingsaspect verrat. Veel mensen weten niet bij welke aannemer ze moeten zijn voor bijvoorbeeld dakisolatie, of hoe ze dat moeten aanpakken. Met een gemengde doelgroep zijn er zeker instappers die wel weten hoe premies en offertes aan te vragen en dat is ook ontzorging. Er is geen extra premie voorzien, maar er komt een budgettaire stimulans via een ontzorgingstraject. Bij totaalrenovatie is er een extra injectie voor wie verschillende dingen in een keer doet.

Er moet een flexibiliteit in het traject zitten, vindt ook de minister en dat is momenteel vastgelegd op vijf jaar. Indien deze te lang is, twintig jaar bijvoorbeeld, stelt men onnodig uit. De minister wil vooral druk op de ketel houden, maar de vijf jaar is geen fetisj. Ze volgt dat op.

Voor de wijkrenovatie richt de timing zich op het najaar 2016. Het moet nog verder uitgewerkt worden. Men gaat van start met een beperkt aantal projecten. Dat maakt een goede evaluatie en inschatting van de budgettaire impact mogelijk.

De woningpas koppelen aan een renovatietool, is ook voor de minister een bijzonder goed idee. De woningpas biedt mensen die bijvoorbeeld een woning aankopen inzicht in de kost van toekomstige renovatie om het huis energetisch in orde te maken. Het E-peil zelf zegt weinig. De woningpas vertelt de potentiële koper welke ingrepen er nodig zijn en wat dat kost. Dat kan dan ingecalculeerd worden in de prijs die ze voor de woning willen betalen. Geïsoleerde woningen stijgen jaarlijks in waarde. Niet-geïsoleerde woningen dalen stevast. Ook een eigenaar-verhuurder heeft derhalve baat bij het opwaarderen van zijn woning.

De cijfers die zijn vermeld inzake de energiearmoede en de drops, waren de minister onbekend. Ze neemt ze mee. De budgetmeter verhult vooral mensen die de factuur niet kunnen betalen, maar net zo goed zijn er mensen die echt beslissen even de factuur niet te betalen en zo schuld opbouwen. Die moet ook weer afgebouwd worden. De minister beoogt veel korter op de bal te spelen. Het duurt te lang voordat er aan de alarmbel getrokken wordt. Er zou al na een niet-betaling een analyse moeten gebeuren, meent ze. Er is overleg ter zake met de distributienetbeheerders.

Dat de prijs bij de DNB dan juist duurder ligt, vindt de minister ook moeilijk. Zij stellen dat mensen met een betalingsprobleem, en dus budgetmeter, niet meer terug zouden keren naar de reguliere leveranciers mochten de distributienet-

beheerders aan de allerlaagste prijs de elektriciteit leveren. De minister vindt dat een legitiem argument. Men moet ervoor zorgen dat mensen slechts tijdelijk bij de DNB terecht kunnen en dan terugkeren naar de geliberaliseerde markt. Zo niet wordt die ondermijnd. Met het gehanteerde systeem blijven de energieleveranciers concurrentieel.

Wat betreft de inkomensgrenzen van de doelgroepen, kan de minister meegeven dat er een heel brede variatie op zit. De begunstigden van de sociale correcties zitten in een VAPA-studie, die volgens het VAPA binnenkort door de minister-president wordt opgestart. Daarna moet een aanpassing overwogen worden. Er is vooralsnog gewerkt op basis van de bestaande categorieën om te zien wie in aanmerking komt. De oplijsting daarvan staat op pagina 23 in de tabel van de conceptnota. Men wacht voor een harmonisering van de doelgroepen dus de VAPA-studie af.

Wat de vergelijking van de premies met de woongebouwen betreft, moet voor niet-woongebouwen in eerste instantie de investeringsaftrek meegerekend worden.

Met het ESCO-fonds is men nog bezig en hoopt men door derdepartijfinanciering meer renovatie te genereren.

Wat betreft de premies voor warmtepompen, wordt de kwaliteit van de pompen gekoppeld aan een recent label 'opleiding van de installateurs. Dat moet een degelijke installatie garanderen en dus ook het rendement van de premie.

Voor vloer- en glisolatie volstaat het ambitieniveau niet. Hier wordt het kostenoptimum bepaald: het grootste rendement afgezet tegen de R-waarde. Daardoor wordt duidelijk waar de grootste winst zit, bij welke overstap. De Vlaamse Regering waakt over dat optimum.

De binnenmuurisolatie is toegevoegd, omdat in de stedelijke omgeving die 14 centimeter dat men buiten de rooilijn kan isoleren, soms gewoon niet kan. Er loopt nog verder onderzoek. Het is derhalve een test en een goede monitoring is nodig om te zien hoe het zit met koudebruggen en dergelijke. Het moet een alternatief bieden. De prioriteit blijft gericht op buitenmuurisolatie.

Voor wat het EPC en energiepremies aangaat, worden de opleidingen voor energiedeskundigen verplicht.

De fiscale aftrek voor andere energiebesparende maatregelen wordt op en met het federale niveau overlegd. Het zit er niet in voorlopig, vreest de minister, gezien de grote budgettaire impact. De minister ziet ook het verschil tussen nieuwbouw en renovatie, en is het eens met de visie.

Er wordt in het kader van energiearmoede ook gewerkt aan een rollend fonds om huizen die energetisch echt niet in orde zijn, alsnog te renoveren, en met de besparing op de energiefactuur de terugbetaling te realiseren. De minister refereert aan het Nederlandse systeem van de 'energiesprong', maar daar geldt een heel andere ruimtelijke ordening en woningbouwconcept. In Vlaanderen is er veel meer variatie. Het moet de bedoeling zijn zeker de oudste huizen aan te pakken.

V. Bijkomende vragen en antwoorden

Johan Danen vindt langetermijndoelstellingen belangrijk en ook monitoring. Wat wil men met de resultaten daarvan dan doen? Wat is de ambitie tussentijds? Waar moet men staan op kortere termijn?

Wat betreft het Energiearmoedeprogramma wil het lid vooral aanmoedigen en tot spoed aanzetten.

Wat betreft elektrisch verwarmen, kunnen veel mensen niet zo eenvoudig voor een andere optie kiezen. De premies voor warmtepompen kunnen dan wel verdubbelen, maar dan nog blijft het een enorm probleem. Het lid roept op om ter zake een apart plan op te zetten. Zowat 160.000 mensen verwarmen elektrisch. De meer gegoede burgers in villa's kunnen dat makkelijk omschakelen als ze willen, maar wie huurt, of kwetsbaarder is, heeft een probleem. Het lid breekt een lans voor meer inspanningen op dat vlak.

De hamvraag blijft wie alles betaalt: zijn er budgetten of komt ook dat alles op de energiefactuur terecht?

Andries Gryffroy is blij dat er nog altijd sprake is van E60-energiepeil. E30 lijkt hem niet realistisch. De groep die pusht naar E90 jaagt het lid echter schrik aan. Het gaat om een aantal beroepsfederaties die zelf met interne conflicten kampen. Waar mensen een budget hebben voor aankoop van een woning en dan het integrale budget zien opgaan aan energieaanpassingen, botst dat met beroepssectoren die liever zien dat mensen bijvoorbeeld een aanbouw toevoegen. Het lid ziet dus liever dat men zich in eerste instantie richt op opwaardering van het bestaande patrimonium om dan pas in budgetten te voorzien voor uitbreiding. N-VA waakt erover dat men naar E60 gaat en niet hoger.

EPC plus renovatieadvies kan heel simpel via een tool op de website, meent N-VA. Dat moet dan een vrij nauwkeurige rekening mogelijk maken van de kost voor renovatie.

Er zijn 160.000 gezinnen die elektrisch verwarmen, maar slechts 12.000 die meer dan 20.000 kilowattuur verbruiken. Het valt hem op dat een heel grote groep van die 12.000 tegelijk een hoog verbruik had op de exclusieve nachtteller – voor elektrische verwarming dus – én op gewoon dag-nachtverbruik. Het ligt dus niet zo eenvoudig. Het gaat voornamelijk ook om een groep woningen uit de jaren 70 die geen kans hadden om op het aardgasnet aan te sluiten. Ze kunnen wel nog genieten van de klassieke isolatiepremies. Het lid vraagt zich wel af hoe hun verbruik zo veel hoger kan liggen dan met aardgas. De oorzaak ligt allicht ook in de schil van het gebouw en dat is te verhelpen. Met de dubbele premie voor warmtepompen wordt dan tegelijk nog een mooi signaal gegeven, vindt het lid.

De verscheidenheid aan doelgroepen zit ook deels bij de minister. Staat ze achter de idee van één uniforme groep?

VITO zou ook de eigen gebouwen eens onder handen moeten nemen, meent *Andries Gryffroy*. Hij gaat af op wat leeft bij aannemers, architecten enzovoort. De minister zegt eigenlijk dat ze bereid is om te monitoren en bij te sturen, wat hij tijdverlies acht. Het lid is veeleer voorstander van triggeren. Het gaat niet om verplichtingen, maar om een premie krijgen. Dat mag toch aangemoedigd worden?

Rob Beenders ziet in het Energiearmoedeprogramma een algemene oproep aan Vlamingen om maximaal hun verantwoordelijkheid op te nemen inzake beperking van het energieverbruik en de factuur. De minister zou bij een volgende begrotingsronde ervoor moeten zorgen dat ze in de eigen begroting toch weer in middelen kan voorzien om de factuur op korte termijn ook te verlagen. Het lid denkt dan aan de financiering van de VREG, de call groene warmte, de 50 miljoen euro voor uitbetaling van de energiepremies enzovoort, deze zijn allemaal geschrapt en kwamen rechtstreeks in de factuur terecht. Het komt dan ook absurd over om nu te stellen dat men om de factuur te verlagen maar moet beginnen investeren. Rob Beenders vraagt om expliciete keuzes te maken voor aanwending van belastingmiddelen met het oog op een snelle aanpak van energiearmoede.

Valerie Taeldeman stelt dat de meeste fracties het erover eens zijn dat de premies, het Energiearmoedeprogramma en het Renovatiepact te belangrijk zijn om af te haspelen via actuele vragen, wat de gezamenlijke behandeling in commissie bevestigt.

Er komen nog drie conceptnota's aan – woningpas, renovatieadvies, belemmeringen inzake ruimtelijke ordening – en het lid wil vragen ze in commissie ook expliciet te behandelen. Het Energiearmoedeprogramma omvat 34 concrete maatregelen. CD&V gelooft sterk in de toepassing ervan, maar vindt ook monitoring van belang om tot snelle uitvoering te komen. Ze neemt graag het aanbod van geregelde rapportage.

Met de opmaak van het Energiearmoedeprogramma en het Renovatiepact en de premies blijkt nogmaals dat wonen en energie onlosmakelijk verbonden zijn. Er zijn nog dingen die een aanpak vergen, bijvoorbeeld de REG-premies naast de renovatiepremies. Het lid is ervan overtuigd dat ook daar een geïntegreerde aanpak winsten kan opleveren.

Minister *Annemie Turtelboom* stipt aan dat alles wat financiering betreft strikt gemonitord wordt. Er is berekend wat welk effect genereert. Via de website zijn alle nieuwe premies en evoluties perfect te volgen, stelt ze. Men probeert daarin een goede gewoonte te maken van een toegankelijke opvolging van zeker de nieuwe initiatieven. Voor andere elementen zoals aantal geïnstalleerde zonnepanelen en windmolens, moeten er nog wat data gekruist worden. De minister zou graag zien dat alle evoluties kunnen worden opgevolgd.

Wie op E400 zit en naar E90 gaat, maakt een grote sprong vooruit. Dan is de vraag of bij een stap naar E60 de kost wel opweegt tegen de baten en men dan niet geneigd zal zijn met de E400 te blijven zitten. Ook praktische uitvoerbaarheid is niet altijd evident. In de stad is het met mede-eigendom niet altijd gemakkelijk om meteen de lat zeer hoog te leggen.

Het VAPA-onderzoek naar de doelgroepen zit bij minister Homans, en wordt op korte termijn verwacht. Er komt een analyse. Wat betreft financiering zijn er geen veranderingen, besluit de minister.

Tinne ROMBOUTS,
voorzitter

Johan DANEN
Valerie TAELEMAN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

app	applicatie
BEN	bijna-energieneutraal
btw	belasting over de toegevoegde waarde
DNB	distributienetbeheerder
EPB	energieprestatie en binnenklimaat
EPC	energieprestatiecertificaat
ESCO	Energy Service Company
EU	Europese Unie
FEBEG	Federatie van de Belgische Elektriciteits- en Gasbedrijven
Febelfin	Belgische federatie van de financiële sector
IT	informatietechnologie
LAC	lokale adviescommissie
LIFE	L'Instrument Financier pour l'Environnement (van de Europese Unie)
Minaraad	Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
NAV	Vlaamse Architectenorganisatie
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
REG	rationeel energiegebruik
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
VAPA	Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
VEA	Vlaams Energieagentschap
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt